
**METHODOLOGICAL ASPECTS OF IMPROVING DISTANCE EDUCATION IN
THE CONTEXT OF GLOBALIZATION**

Mahmudov Abdulkhalim Hamidovich

Project Manager and Associate professor of Niyoziy Pedagogical Sciences Research Institute
abdu-hm@yandex.ru

ABSTRACT

The article describes the methodological aspects of the effective use of distance learning technologies in the educational process, as well as improving the teacher's qualifications in distance learning.

Keywords. Distance learning, didactics, technology, quality, teacher, heuristics, research, creativity, creativity, student, control.

INTRODUCTION

Замонавий шароитда олий таълимнинг устувор вазифаларидан бири бу кенг миқёсли фундаментал билимга эга, фаол, меҳнат бозори ва технологиясининг ўзгарувчан талабларига мослаша оладиган янги мутахассисни тайёрлашдир. Масофавий таълимнинг жорий этилиши таълим тизимининг асосий субъектлари - талабалар ва ўқитувчиларнинг ўз фаолиятига муносабатини ўзгартириш заруратини туғдиради. Тайёр билимларни етказиш жараёни фаол, асосан мустақил излаш ва билимларни ўзлаштириш жараёнига айланади. Масофавий ўқитиш мустақил ишлашга, ўз-ўзини тарбиялаш ва ўзини ривожлантириш қобилиятларини шакллантириш ва амалга оширишга қаратилган. Талаба ўқув жараёнининг энг фаол иштирокчиси бўлиб, ўқитувчи ташкилотчи, маслаҳатчи, этакчи вазифасини бажаради.

Масофавий таълимни замонавий амалиётга татбиқ этиш ва ривожлантириш таҳлили шуни кўрсатадики, ушбу турдаги таълимни режалаштириш, амалга ошириш ва қўллаб-қувватлаш маълум қийинчиликларга дуч келмоқда. Улар ўқув дастурининг турига, ўқувчиларнинг ўқув эҳтиёжларига, дастурнинг мақсадига ва бутун ўқув дастурини ўзлаштириш тезлигига қараб фаркланади[3, 5].

MAIN PART

Масофавий таълим технологияларини ўқув жараёнига қисман ёки тўлиқ равишда самарали татбиқ этиш учун таълим муассасасида масофавий таълим технологияларидан фойдаланишнинг қуйидаги қоидаларига риоя қилиш керак[1, 4]:

- масофадан туриб ҳар бир ўрганилаётган фан учун ишланмалар ёки электрон ўқув-услубий мажмуаларнинг мавжудлиги;
- масофавий таълим технологиялари бўйича ишлаш учун тайёрланган ўқитувчилар ва ўқитувчилар таркибининг мавжудлиги;
- ўқув жараёнини бошқаришни тўлиқ таъминлайдиган ҳужжат айланишининг махсус корпоратив ахборот тизимининг мавжудлиги;
- талабалар билимини текширишнинг электрон шакллари мавжудлиги.

Масофадан ўқитиш амалиётида қуйидаги бешта умумий дидактик ўқитиш усуллари қўлланилади[7]:

- ахборот-қабул қилувчи;
- репродуктив;

- муаммоли;

- эвристик;

- тадқиқот

Репродуктив ва рецептив усуллар масофадан ўқитиш тизимида энг кўп қўлланилади. Бизнинг фикримизча, машғулотнинг иш босқичларида эвристик ва муаммоли методларнинг ролини ошириш керак.

Тадқиқот усули талабалардан мустақил таълим ва шахсий фаолликни талаб қилади, мустақил равишда янги билимларни эгаллашга ва илгари олинган тажрибалар асосида ҳаракат қилиш усуллари топишга ўргатади ва бу ижодий изланишга олиб келади. Бу ерда дидактик жараён давомида ўқитиш функциялари муаммоли вазифаларни тақдим этиш, уларни ҳал қилишнинг асосий босқичларини кузатиш, талабаларнинг илтимосига биноан консалтинг хизматларини кўрсатиш, олинган натижаларнинг ишончлилигини текшириш ва уларни баҳолаш билан чекланган. Талабалар муаммонинг шартларини тушунишга, ечилиши керак бўлган муаммоларни мустақил равишда аниқлашга, уларнинг ҳар бирида тадқиқот босқичлари ва усуллари режалаштиришга ва ўз фаолиятини назорат қилишни амалга оширишга мажбурдирлар.

Иш босқичларида тадқиқот усулидан фойдаланиб, индивидуал таълим саволларининг мазмунини ўрганиш билан боғлиқ бўлган ва уларни ҳал қилиш учун тадқиқот фаолиятининг асосий босқичларидан ўтишни талаб қиладиган кичик, аммо яхлит излаш муаммолари ечилиши мумкин: илмий фараз, тадқиқот режасини тузиш ва уни амалга ошириш усуллари аниқлаш, қабул қилинган режани амалга ошириш, тадқиқот натижаларини тушунтириш ва талқин қилиш, шунингдек улардан амалий фойдаланиш бўйича тавсиялар ишлаб чиқиш.

Тренингни яқиний босқичларида мавзунинг ўқув материални ёки семантик ўқув интизомининг катта қисмини ижодий фаолият ва ижодий ўзлаштириш тажрибасини ўзлаштириш учун тадқиқот услубини тўлиқ қўллаш керак.

Муаммоларни ечиш, эвристик ва изланиш усуллари муаммоларни ўрганиш жараёнини камраб олади. Муаммоли таълим, бизнинг фикримизча, талабаларнимасофадан ўқитиш тизимидаги интенсив дидактик жараённинг бир қисмини ташкил қилиши керак.

Масофавий таълимнинг сифатини оширишда ўқитувчига алоҳида эътибор берилиши керак. Унинг таълим жараёнидаги роли бироз ўзгариб бормоқда, яъни у методист, ўқитувчи ва дастурчи сифатида ишлайди.

Ўқитувчиларни масофавий таълимга тайёрлаш уч босқичдан иборат бўлиши керак:

- компьютер саводхонлигини ўзлаштириш;

- телекоммуникация технологиялари воситаларини ўзлаштириш;

- мавзунини ўқитишда малака ошириш.

Амалиёт шуни кўрсатадики, компьютер саводхонлигини ўзлаштириш курси 32 ўқув соатига тенг бўлиши мумкин ва ҳафтасига 1-2 дарс режасида амалга оширилади. Ўқитувчиларни тайёрлашда замонавий компьютер турлари ва дастурий таъминотга қаратиш мақсадга мувофиқдир. Бундай курсларнинг дастури қуйидаги бўлимларни ўз ичига олиши керак:

- компьютер қурилмаси, эргономик стандартлар ва талаблар билан танишиш;
- компьютер клавиатурасини ўзлаштириш, клавиатура симуляторлари билан ишлаш;
- Windows операцион мухитининг асосий тушунчалари: иш столи, файллар, папкалар, ойналар;
- Windowsнинг асосий воситалари: стандарт дастурлар (блокнот, график муҳаррири, плеер, мултимедиа воситалари);
- матн процессори, ҳужжатларни яратиш ва таҳрирлаш;
- электрон жадваллар, маълумотлар базалари.

Телекоммуникацияни ривожлантиришга бағишланган тренингнинг навбатдаги босқичи 32 соат давом этиши мумкин ва қуйидаги мавзулардан иборат:

- телекоммуникация тармоғи, Интернетнинг ишлаш тамойиллари;
- телекоммуникация, электрон почтанинг асосий механизмлари;
- Windows операцион тизимда электрон почтага хизмат кўрсатиш, хатларни юбориш ва қабул қилиш дастурлари;
- WWW гиперматн, WWW тармоғида ишлаш дастурлари;
- FTP-серверлар, файлларни узатиш;
- веб-саҳифаларни яратиш, XHTML тили, веб-саҳифаларни яратиш воситалари, серверда веб-саҳифаларни жойлаштириш.

Тингловчиларнинг тайёргарлик даражасига қараб, соатларнинг сони турлича бўлиши мумкин: янги бошланувчилар ўқитувчи билан кўпроқ тўғридан-тўғри мулоқотга муҳтож, кўникмаларга эга бўлган ўқитувчилар масофадан ўқитиш режимида ўқув материалининг бир қисмини ўзлаштириши мумкин.

Дастлабки икки даражадаги машғулотларни тугатгандан сўнг, ўқитувчилар, агар хоҳласалар, масофадан ўқитиш режимида фан соҳасидаги малакаларини ошириши мумкин.

Масофавий таълим дастурлари талабаларнинг кўплиги, ўқув материалининг ҳажми, шунингдек, маълумот тақдим этиш воситаларининг мажмуаларига қараб анъанавий синф машғулотлари билан таққослаганда мураккаб режалаштиришни талаб қилади. Масалан, синхрон режимда, агар режалаштириш етарлича пухта бўлмаган бўлса, унда ҳар хил қийинчиликлар дарҳол талабалар ва ўқитувчилар учун ўзини намоён қилади.

Юқори сифатга эришиш учун ўқитувчига куйидаги талаблар мос бўлиш керак[2, 6]:

- яхши психолог;
- машғулотнинг мақсадини тўғри шакллантириш;
- машғулот мазмуни, тузилмаси, усулари, назорат турларини тизимли кўра билиш;
- талабалар билан яхши алоқаларни ўрнатиш;
- ўқув жараёнида материални идрок этиш, унинг аниқлиги (аудио, видео ва ҳ.к.) билан ортиб боришини ёдга олиб, дарс жараёнида қандай моддий-техник воситалардан фойдаланиш кераклигини аниқлаш;
- доимий равишда ўз малакаларини ошириб бориш;
- талабаларни аттестациядан ўтказишда уларга нисбатан иложи бориша объектив бўлиш.

CONCLUSION

Юқорида айтилганларнинг барчасини умумлаштириб, хулоса чиқаришимиз мумкин:

- масофавий таълимни бошқаришнинг ташкилий механизми инсон омилига асосланган;
- малакали ташкилотчилар, инновацион ўқитувчилар, замонавий компьютер техникаси, креатив турдаги методик ишланмалар масофавий таълим тизимининг асосий дидактик компонентлари ҳисобланади;
- режалаштириш, ташкил этиш, бошқариш ва рағбатлантириш масофадан ўқитишни бошқариш тизимида қўлланиладиган механизмнинг асосий элементлари.
- ўқув дастурларини такомиллаштириш, электрон дарсликлар, ўқув қўлланмалар яратиш, ўқитишнинг янги шакллари, воситалари ва усулларининг пайдо бўлиши ва улардан фойдаланиш, назорат ва мотивация тизимини такомиллаштириш масофадан ўқитиш сифатини оширишга олиб келадиган асосий йўналишлардир.

REFERENCES

1. Абдукадиров А.А. Масофали ўқитиш назарияси ва амалиёти. монография / А. А. Абдукадиров, А. Х. Пардаев; ред. М. Содикова. - Т. : Узбекистон республикаси фанлар Академияси " ФАН " нашриёти, 2009. - 145 б.
2. Выготский Л.С. Педагогическая психология. - АСТ Астрель Хранитель, 2008. - 672 с.
3. Дарда И.В., Рыбакова Е.С. Перспективы развития E-learning //Проблемы экономики информатизации образования: мат. V Междунар. науч.-практ. конф. - Тула: НОО ВПО НПТУл. ин-т экон. и информ., 2008. - С.167-169.
4. Егоров В.В., Готтинг В.В., Натесова В.К. Принципы построения концепции дистанционного образования.
5. Вестник Евразийского гуманитарного института. - 2006. - № 1. - С. 185 – 189
6. Иванченко Д.А. Системный анализ дистанционного обучения: Монография. — М.: Изд-во "Союз", 2005. — 192 с

7. Полат Е.С. Дистанционное обучение: организационные и педагогические аспекты. - ИНФО, 2005. - 243 с.
8. О.Д.Рахимов, Қ.О.Мустафаев, Н.И.Зоиров Масофавий таълимнинг дидактик таъминоти. Ўқув қўлланма. Қарши-2012й., 45 б.